

Ympäristöministeriö
Hallitussihteeri Matleena Haapala

Viite: VN/724/2022

Luonnos hallituksen esitykseksi asumisneuvonnan tuesta vuosina 2023–2027 annettavasta laista

Suomen opiskelija-asunnot SOA ry kiittää pyynnöstä lausunnosta asumisneuvonnan tuesta vuosina 2023–2027 annettavasta laista.

Suomen opiskelija-asunnot SOA ry on opiskelija-asuntoyhteisöjen valtakunnallinen edunvalvonta- ja yhteistyöjärjestö. SOA:n jäseninä on 22 opiskelija-asuntoyhteisöä sekä opiskelijajärjestöt Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ja Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK. Jäseninä olevat opiskelija-asuntoyhteisöt toimivat tärkeimmillä opiskelupaikkakunnilla ja ne omistavat yhteensä noin 45 000 vuokra-asuntoa, joista valtaosa on rakennettu valtion tuella. Opiskelija-asuntoyhteisöt ovat yleishyödyllisiä yhteisöjä, joko säätiöitä, kaupunkien omistamia yhtiöitä, ylioppilaskuntia tai yhdistyksiä. Ne eivät jaa osinkoa tai muuta etuutta perustajilleen tai omistajilleen. SOA:n jäsenyhteisöjen tavoitteena on tarjota opiskelijoiden toiveita ja tarpeita vastaavia asuntoja kohtuulliseen hintaan.

Yleistä

SOA pitää lakiluonnoksessa esitettyä mallia yleisesti ottaen perusteltuna, jos huomioi asumisneuvonnan laajentamiseen varattujen resurssien riittävyyden. Muutoksen myötä asumisneuvonnan piiriin tulee merkittävästi nykyistä suurempi joukko. SOA suhtautuu kriittisesti siihen, missä määrin allokoitujen resurssien riittävät tarjoamaan asumisneuvontaa kasvavalle asukaskunnalle. Valittu tapa vaikuttaisi tehokkaimmalta tavalta hyödyntää rajalliset resurssit olettaen, ettei muutos tyrehdytä asumisneuvonnan nykyisiä rahoituskanavia.

Asumisneuvonnan vahvuutena on ennaltaehkäisy, ketteryys ja asukaslähtöisyys; asumisneuvonta parhaimmillaan tavoittaa apua tarvitsevat matalalla kynnyksellä ja pystyy mukautumaan kunkin asukasryhmän tarpeisiin ja paikkaamaan muita turvaverkon aukkoja. Jos asumisneuvonnan tehtävät määriteltäisiin tarkasti laissa,

osa vaikuttavista ja perustelluista toimintamuodoista voisi jäädä määritelmän katveeseen. Asumisneuvontaa laajennettaessa ja kehitettäessä on varmistettava, ettei samalla menetetä sen nykyisiä vahvuuksia.

Lakiluonnoksen sisältöjen lisäksi SOA haluaa huomauttaa lausuntopalautteen keräämistavasta. Kyselylomakkeella ja vastauksia selvästi rajaavilla kysymyksillä voidaan eittämättä helpottaa lausuntopalautteen käsittelyä. Samalla se kuitenkin rajaa ja ohjaa palautteen sisältöä, ja asetetut kysymykset voivat itsessään olla johdattelevia. SOA toivoo, että jatkossa lausuntopalautetta ei pyritä liialti lokeroimaan ennalta asetelluilla kysymyksillä.

Asumisneuvonta opiskelija-asuntoyhteisöissä

Asumisneuvonnan toteutuminen opiskelija-asuntoyhteisöissä vaihtelee. Suurimmissa opiskelija-asuntoyhteisöissä on nimettyjä asumisneuvoja, joille asumisneuvonta on joko päätoimi tai asumisneuvontaa tarjotaan muiden tehtävien ohessa. Lisäksi osa tekee yhteistyötä kunnan toteuttaman asumisneuvonnan kanssa tai on kokeillut asumisneuvonnan toteuttamista yhteistyössä järjestön kanssa.

Opiskelija-asuntoyhteisöissä asumisneuvonnan kustannuksia on katettu vuokratuotoilla. Lisäksi osa on hakenut ja saanut ARA:lta asumisneuvonta-avustusta. Osa opiskelija-asuntoyhteisöistä jakaa kustannuksia toisen tahon, kuten kunnan kanssa tai on tehnyt yhteistyötä STEA:n tukemaa asumisneuvontaa toteuttavan järjestön kanssa.

Asumisneuvonnassa painottuu asumisen ongelmien varhainen ennaltaehkäisy. Asumisneuvojat ovat esimerkiksi ehkäisseet vuokravelkoja kontaktoimalla asukkaita, joilla vuokranmaksu yli kuukauden myöhässä ja tehneet maksusuunnitelmia. Asumisneuvonta on onnistunut ehkäisemään häätöjä ja ratkomaan vuokranmaksun ongelmia ja siten onnistunut välttämään vuokrarästien siirtymistä perintään. Lisäksi asumisneuvonnalla on ratkottu häiriökäyttäytymistä, opastettu tukien hakemisessa ja ohjattu moninaisia ongelmia kokevia oikeiden palveluiden piiriin.

Asumisneuvonnan saatavuus

Lain tavoitteena on laajentaa asumisneuvonnan saatavuutta nykyisestä ja mahdollistaa asumisneuvonta hallintaperusteesta riippumatta. Teoriassa laki tuo asumisneuvonnan useamman ulottuville. Käytännössä se kuitenkin riippuu etenkin resursseista. Nykyisin asumisneuvontaa rahoitetaan montaa kautta. Lakiluonnos ei anna kattavaa kuvaa siitä, miten rahoituksen kokonaismäärän arvioidaan kehittyvän tulevaisuudessa. Siksi lakiluonnoksen perusteella on mahdotonta arvioida, missä määrin asumisneuvonnan piirissä olevan asukasjoukon laajentaminen konkreettisesti vaikuttaa asumisneuvonnan saatavuuteen.

Lakiluonnos antaa hyvin laajan ja monipuolisen kuva niistä ongelmista ja haasteista, joita asumisneuvonnalla voidaan ratkoa. Nämä perustuvat osittain nykyisen asumisneuvonnan kautta saavutettuihin tuloksiin. Lakiluonnos jättää epäselväksi, missä määrin nykyisen asumisneuvonnan tulokset ovat yleistettävissä siihen, mihin suuntaan asumisneuvonta kehittyy jatkossa. Merkittävä osa nykyisistä asumisneuvontapalveluista on ARA-vuokratuotojen asukkailleen tuottamia. Tällöin palvelua on mahdollista kohdistaa suoraan esimerkiksi vuokrarästien

perusteella. Kunnan tarjoama tai ostopalveluna järjestämä asumisneuvonta esimerkiksi yksityisissä vuokra-asunnoissa tai omistusasunnoissa asuville ei tavoita kohderyhmäänsä samalla tavalla; tarvitsevien on hakeuduttava aktiivisesti asumisneuvonnan asiakkaiksi. Kohderyhmän laajennus ei itsessään takaa parempaa saavutettavuutta, jollei palvelun kohdentaminen toimi. Lakiluonnos antaa vajavaisen ja harhaanjohtavan kuvan asumisneuvonnan laajentamisen vaikutuksista, jollei siinä arvioida, miten asumisneuvonnan toteutustapa eroaisi uusien asiakaskuntien kohdalla.

Samat tekijät koskevat asumisneuvonnan saatavuutta opiskelijoille. Opiskelija-asunnoissa asuu noin neljännes korkeakouluopiskelijoista.¹ Asumisneuvontaa on tarjolla osassa opiskelija-asuntoyhteisöjä. Lisäksi monen opiskelijan asuinkunta tarjoaa asumisneuvontapalveluita. Asumisneuvonnan laajentaminen voi tuoda nykyistä suuremman osan opiskelijoista asumisneuvontapalveluiden piiriin. Ei kuitenkaan ole takeita, että opiskelijat löytäisivät palvelun piiriin. Saatavilla ei juuri ole tietoa, missä määrin opiskelijat nykyisin käyttävät kuntien tarjoamia asumisneuvontapalveluita. Opiskelijoiden palveluverkko on jonkin verran eriytynyt monen muun ryhmän palveluista, eivätkä opiskelijat siten välttämättä luontevasti hakeudu hyödyntämään asumisneuvontaa silloin, kun tämä ei ole heille asunnon vuokranneen opiskelija-asuntoyhteisön tarjoamaa.

SOA toivoo, että lakiluonnoksessa huomioidaan, miten asumisneuvonta tavoittaa sen piiriin tulevat uudet asukasryhmät. SOA esittää selvitetäväksi, miten asumisneuvonta voisi tietosuojaan estämättä aktiivisesti tavoittaa ne, jotka voivat tarvita asumisneuvontaa esimerkiksi vuokratien vuoksi, mutta joiden vuokranantaja ei itse tarjoa asumisneuvontapalvelua.

Erityisryhmien tarpeet huomioitava

Lakiluonnoksessa erityisryhmiksi nostetaan etenkin nuoret ja maahanmuuttajat. Myös opiskelijat ovat erityisryhmä, jonka erityispiirteet tulisi huomioida asumisneuvontapalveluiden tarjonnassa.

Opiskelijoiden asunnottomuudesta ei ole kattavaa tietoa. Pääkaupunkiseudun opiskelijoita koskevassa Opiskelijan kaupunki 2019 -tutkimuksessa kahdeksan prosenttia ilmoitti olleensa koditon opintojensa aikana. 30 prosenttia tuntee lähipiiristään opiskelijan, joka on ollut asunnottomana.² Opiskelijoiden asumisen ongelmia pääkaupunkiseudulla kartoittaneessa tutkimuksessa havaittiin kuitenkin, ettei edes jokainen vailla vakinaista asuntoa oleva tunnistanut itseään asunnottomaksi.³ Sama havainto on toistunut muissakin opiskelijoiden asumista koskevissa tutkimuksissa.⁴ Opiskelijoista monella asumistilanne voi olla epävarma tai

¹ Saari, J., Koskinen, H., Attila, H., & Sarén, N. (2020). Eurostudent VII–opiskelijatutkimus 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:25 Saatavissa:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162449/OKM_2020_25.pdf?sequence=4&isAllowed=y

² Suomalainen, A., Sarasjärvi, K. & Lahtinen, J. (2019). Opiskelijan kaupunki 2019. Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus. Saatavissa: https://www.otus.fi/wp/wp-content/uploads/2020/01/Opiskelijakaupunki-7.1._adobe8.pdf

³ Kortelainen, J. (2017). Korkeakouluopiskelijoiden asumisen ongelmat pääkaupunkiseudulla. Pro gradu. Helsingin yliopisto. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/193544/Kortelainen_Sosiologia.pdf

⁴ Lehtoruusu, L. (2019). Opiskelijoiden asumispolut Suomessa. Aalto-yliopisto. Arkkitehtuurin laitos. Diplomityö. Saatavissa: https://www.soa.fi/media/tutkimukset/diplomityo_final_spreads_web.pdf

tilapäinen, mutta opiskelija ei itse miellä itseään asunnottomaksi. Jos jo opiskelijoiden asunnottomuuden ja asumisen haasteiden tunnistaminen poikkeaa muusta väestöstä, ei myöskään ole takeita, että opiskelijat osaavat hakea asumisen ongelmiinsa apua, ellei asumisneuvontaa ole räätälöity erityisryhmän tarpeiden mukaan.

Moni opiskelijoista on nuori tai maahanmuuttaja. Opiskelunaikainen asuminen on monelle ensimmäinen itsenäinen asunto tai ensimmäinen asunto Suomessa. Opiskelijoilla on siten olla puuttuvista asumisen valmiuksista tai kulttuurieroista johtuvia asunnon ylläpitoon liittyviä (lakiluonnoksen §4.2 kohta 3) neuvontatarpeita muuta väestöä enemmän.

Opiskelijoiden asumista sävyttää tilapäisyys ja nopea muuttosykli. Siksi asumisen ongelmatkin helposti liittyvät muuttotilanteisiin. Lakiluonnoksessa korostuvat asumisen jatkuvuutta tukevat palvelut. Kunnan toteuttamana tai ostopalveluna hankkiman asumisneuvonnan kohderyhmä lienee etenkin kunnan nykyiset asukkaat. SOA korostaa, että asumisneuvonnan tulee ulottua myös muuttotilanteisiin liittyvien asumisen haasteiden ehkäisyyn ja asunnon löytymiseen liittyvään neuvontaan (lakiluonnoksen §4.2 kohta 4).

Vaikutukset opiskelijoiden asumisneuvontaan

Laki voi toteutuessaan parantaa asumisneuvonnan saatavuutta opiskelijoille, mutta vain, mikäli asumisneuvonnan palvelut huomioivat opiskelijat erityisryhmänä. Mikäli kuntien asumisneuvontatyö laajenee, nykyinen opiskelija-asuntoyhteisöjen toteuttama asumisneuvontatyö voi kunnan asumisneuvojien kautta verkottua vahvemmin muuhun palveluverkkoon. Tämä auttaa erityisesti moniongelmaisten asukkaiden ohjauksessa oikeiden palveluiden äärelle.

Parhaimmillaan – resurssien ja toimintamallien salliessa – kaikille opiskelijoille voisi olla tarjolla opiskelijoiden tarpeisiin räätälöityä asumisneuvontaa, jonka opiskelija-asuntoyhteisöt tai opiskelijajärjestöt toteuttaisivat kunnalle ostopalveluna sekä itse tukien. SOA suhtautuu kuitenkin pessimistisesti siihen, onko tämä asumisneuvonnan laajentamiseen varatuilla resursseilla mahdollista, vai jäävätkö opiskelijoiden kaltaiset erityisryhmät asumisneuvonnan laajentamisessa jalkoihin.

Asumisneuvonnan monikanavainen rahoitus

Asumisneuvonnan nykyinen rahoitustapa on monikanavainen. Lain myötä asumisneuvontaan suunnattu valtion panostus kasvaa, mutta samalla kasvaa se osuus kustannuksista, jonka valtiolta maksettava tuki kattaa. Lakiluonnoksen mukaan avustus myönnetään ensisijaisesti uuden asumisneuvontapalvelun tuottamiseen tai olemassa olevan asumisneuvontapalvelun laajentamiseen tai kehittämiseen. Lakiluonnoksessa ei ole riittävästi arvioitu, miten rahoituksen muutos vaikuttaisi muihin rahoituskanaviin ja siten asumisneuvonnan kokonaisrahoitukseen. Vaikuttaisiko esimerkiksi ARAn avustuksen loppuminen ARA-yhteisöjen haluun tarjota asumisneuvontaa?

Lain tavoitteiden toteuttamiseksi on tärkeää säilyttää asumisneuvonnan laaja rahoituspohja. Siksi SOA pitää erittäin tärkeänä, että asumisneuvonnan kustannukset

voidaan sisällyttää omakustannusvuokriin. Tämä olisi syytä täsmentää korkotukilakiin valmisteilla olevassa korkotukilain päivityksessä.

Pykäläkohtaisia huomioita

Edellä todetun lisäksi SOA haluaa esittää seuraavat pykäläkohtaiset huomiot:

3§ Avustus asumisneuvontapalveluun

Pykälän esitetty muotoilu jättää epäselväksi, voiko avustuksen saaja hankkia asumisneuvontapalvelua yleishyödylliseltä vuokratoyhteisöltä, joka ei ole kuntaomisteinen. SOA pitää tärkeänä, että asumisneuvontapalvelua voi ostaa ARA:n yleishyödyllisiksi nimeämiltä vuokratoyhteisöiltä riippumatta niiden omistuspohjasta ja oikeushenkilömuodosta. Siksi SOA esittää, pykälän ensimmäisen momentin toinen virke muutetaan muotoon: ”Avustuksen saaja voi tuottaa asumisneuvontapalvelua itse taikka hankkimalla sitä toiselta kunnalta, hyvinvointialueelta, yleishyödylliseltä vuokratoyhteisöltä, asumisoikeusyhteisöltä, muulta yksityiseltä palveluntuottajalta tai järjestöltä.”

Suomen opiskelija-asunnot SOA ry:n puolesta,

Lauri Lehtoruusu
Toiminnanjohtaja